

„Légy fegyelmezett”

LÁSZLÓFFY ALADÁR KÖNYVÉRŐL

Lászlóffy Aladár verseskötete, a *Felhősödik a mondatokban* fekszik előttem. Az erdélyi költő nem először jelentkezett olyan verseskötettel, mely európaiságunkra, közép-európaiságunkra és emberiségünkre egyszerre figyelmeztet. Általam olvasott legutóbbi kötete a *Symphonia antiqua*, Heim András grafikáival, mintha a „nyugati” emberiség eddigi történetének lírai önvallomása lett volna. Ilyen értelemben (és csak ilyen értelemben) folytatója – ez a kötet is – annak a humanista ihletettségű megszólalásnak, mely mívesen vigyáz az európai hagyományra, Michelangelo, Dante vagy Mozart örökségére, hiszen – úgy tűnik – korunkban jobban kell erre a törekeny létezőre ügyelni, mint eddig bármikor. A *Felhősödik a mondatokban* azonban sokkal peszsimistább, mint a „Symphonia”, mintha az időközben eltelt idő reányomta volna a bélyegét a költő világlátására és az emberiségről alkotott véleményére. Így most akként (is) olvashatjuk a költő sorait, mint Vörösmartyéit („Midőn ezt írtam”)

vagy Tamási Áronéit („Ez akkor történt.”). Csakhogy ezek a sorok sokkal inkább az egyetemesnek érezhető, állítólag létező európai kultúra és civilizáció ezredvégi helyzetét-helyét is jelölik, illetve jelöltni akarják. A szerző borulátása mellett az emberi természet eredendő jóságába és egy bizonyos, talán isteninek nevezhető gondviselésbe vetett hite olykor már-már megmosolyogtató, mivel a költemények feltételezhető olvasója legalább annyira tisztában van jelenkori, ezredvégi helyzetével és a kozmosznak a tulajdonságaival, amelyben él, mint a borongó hangulatú versek írója.

Már az előző kötettel kapcsolatban is meglepődve tapasztaltam, de ezúttal – úgy érzem – nem hallgathatom el: vajon miért van az, hogy a szerző egyéb versei, melyeket az egyes kötetek megjelenése között eltelt időben jelentetett meg különböző sajtóorgánumban, rendre ki-maradnak a versgyűjteményekből? Különösen érdekes ez abban a tekintetben, hogy az említett versek véleményem szerint igen gyakran poétikailag egységesebb, megformáltabb benyomást tesznek olvasóinkra, mint a kötetekben megjelentettek. Mindenesetre nem Lászlóffy Aladár az egyetlen a jelenkori magyar költők közül, akire érvényesnek tekinthető ez a megállapítás. Kovács András Ferenc éppígy kihagyja bizonyos műveit soron következő kötetéből, számomra teljesen érthetetlen módon, mint ahogy Szócs Géza sem jelentetett meg több verseskötetet

Kortárs Kiadó
 Budapest, 1998
 92 oldal, 750,- Ft

ama bizonyos „utolsó” óta, jóllehet írt verseket, melyek közül néhányat például a *Ki cserélte el a népet?* című művében közölte. Lászlóffy verseivel kapcsolatban – sajnos – különösen hiányoznak ezek az említett művek, mivel valószínűleg a költő utóbbi éveinek legnívósabb alkotásairól van szó.

A *Felbőszödik a mondatokban* kötet mindezzel együtt is egységesnek tűnik. A gyűjtemény verseinek hangulatából következtetni lehet arra, hogy a költemények szerzője hol vonja meg a több évezredes Európa határait, ez a vélemény azonban, mintha egy kissé megkésett lenne korunkban, melyet Umberto Eco „Új Középkor”-ként jellemezett. Ráadásul úgy tűnik, hogy bevallottan és vállaltan megkésett. A civilizáció eltűnésén való eltűnődésként hatnak a szerző sorai, miközben egy olyan világ értékrendszerét emlegetik fel, mely már régen a múlté:

*A mi Anjou-kertünk már Európát virágoztat
s nagyapám fogarasi jubásza is Pisában
taníttatta a fiát, Janus bátyám meg
Provence-ból hozhatott volna, feleséget,
ha nem határoz úgy, hogy Istennek szenteli
életét. Ezért csak könyveket hozatott.*

A Bethlenek, Apáczai Cserék, Mentovichok, sőt – úgy tűnik – a Szilágyi Domokosok kora végleg letűnni látszik. Helyettük itt a McDonald's, a computer, a techno, a CD-ROM korszaka, mely akár rosszabb, akár jobb, de mindenképpen más, mégpedig visszavonhatatlanul és visszahozhatatlanul az. Ezzel párhuzamosan sejlik fel a versekből (Madách Imre eszkimó színjére rímelőn) a „Karabach-Európa” rémképe. Azé a földrészé, melyet a kisebbségek tiportatása miatt elszabadult pokol ural éppoly igazságtalanul, mint amilyen igazságtalan volt az egyes nemzetek politikai hovatartozásának egykori megállapítása. Lászlóffy Aladár verseiből mindenesetre a történelmi tényeket

rezignált nyugalommal figyelő, de nemzeti örökségére és hovatartozására büszkén vigyázó személy portréja rajzolódik ki, olyan alkotóé, aki felelősnek érzi magát az anyanyelvi megszólalás aktusának minőségét illetően.

*Már rács se őriz, szerte mégse széled
e társaság, ismeri jól a széled
és hosszad is, ó maradék hazám –
és ezt már fegyelemnek mondanám.*

A versek erős kontúrokkal rendelkező másik csoportja a személyes líra körébe sorolható. A lírai én hétköznapi léttapasztalatát verssé érlelő költői szólalás úgy küzd le a témaválasztás triviális voltából adódó közönségességet, hogy az örökkévaló pillanatba, a mindig tartó mostba helyezi a vers megszületésének pillanatát, mely adott pillanat szinte mindig megegyezőnek (avagy a megegyezés látszatát fenntartani kívánónak) tűnik az éppen aktuális léttapasztalat időpillanatával. Eképpen igazolódhat a költemények témájának, hangulatának poétikai jogosultsága. Ilyen vers a *Nyitott ablak*, a *Múzeum-város téli alkonyatban*, a *Színház a kórházablakon*, az *Idill* vagy *A pontos idő* Profán, hétköznapi gondolatok éppúgy megjelennek ezekben a költeményekben, mint a fehér papírtól való, immár talán Mallarmé hagyományosnak nevezhető félelem, mely Lászlóffy Aladár lírájában nem is meghökkenítő módon ugyanennek az üzenethordozónak a tiszteletével párosul. Az *Ólomorgona* című vers az előzőekkel párhuzamosan a Gutenberg-galaxis búcsúztatójaként is értelmezhető. Makacs hitvallás a könyv, a kézirat, a nyomtatott szó jövője mellett.

*Jöhet idő, hogy kinn a nyelv alatt
elfogy az ösvény, palló beszakad,
a magán-hangzó magyar szavak
elkeveredve mássalhangzanak,
jöhet Heródes-karácsony, lehet
legyilkolni a gyermek-könyveket.*

*De minden könyvet, minden szót soha.
Erre volt jó az ólomorgona.*

Apokaliptikus ezredvégi látásmód párosul az emberi kultúra értékeit számbavevő, de ígéretes folytatást már nem nagyon remélő költői magatartással Lászlóffy Aladár legutóbbi kötetében. Pessimista a – feltehetőleg a szerzőtől szár-

mazó – hátlapszöveg is. Az olvasó azonban remélheti, hogy talán nem valósulnak meg a kolozsvári költő szavai: „Lemegy a poézis? Másodszor nem lesz világ sem.”

Kelemen Zoltán

PATAKI FERENC: LUCA